

9. http://pidruchniki.com/1394041235536/pedagogika/makarenko_pro_rozvitok_kolektivu_vihovannya_nomu

10. http://pidruchniki.com/16750212/pedagogika/peredoviy_pedagogichniy_dosvid_vp_rivadzhennya_dosyagnen_pedagogichnoyi_nauki

Анна Гончарова

ПРОГРЕСИВНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ О. А. ЗАХАРЕНКА

Любіть Україну – нашу власну державу. Не на словах, а на ділі роблячи все, аби вона була процвітаючою, міцною, багатого, незалежною, розумною і щасливою.

О. А. Захаренко

Захаренко Олександр Антонович (2 лютого 1937 р. – 30 квітня 2002 р.) – український педагог, один із зачинателів педагогіки співробітництва, громадський діяч, директор відомої на Україні авторської школи у селі Сахнівка на Черкащині, дійсний член Академії педагогічних наук України. Народився 2 лютого 1937 р. в м. Кам'янка Черкаської області в сім'ї службовця. По закінченні фізико-математичного факультету Черкаського педагогічного інституту (1959) працював за призначенням у с. Сахнівка Корсунь-Шевченківського району Черкаської області. Відтоді його доля до кінця життя була пов'язана з цим невеличким “неперспективним” селом. Тут, у Сахнівській восьмирічній школі, Олександр Антонович працював учителем математики і фізики, а з 1966 р. був призначений її директором. На цій посаді О. А. Захаренко пропрацював понад 35 років. Молодий педагог активно шукав шляхи удосконалення навчального процесу, замислювався над новими підходами до організації виховного процесу в школі.

Він виріс від звичайного директора школи до відомого не лише в Україні, а й за її межами новатора, творця авторської школи, який збагатив теорію і практику виховання школярів оригінальними підходами й методами здійснення виховного процесу. На посаду директора школи Олександр Антонович прийшов уже досвідченим педагогом, маючи за плечима семирічний досвід вчителювання, під час якого сформувався як педагог, людина, громадянин. Він був передусім сільським учителем, директором сільської школи, що спонукало його та весь учительський колектив до створення системи діяльності сільської школи як центру духовності й культури всього села. Авторська школа О. А. Захаренка була інноваційною в ті часи, коли це слово ще не було настільки часто вживаним.

О. А. Захаренко так пояснював мотиви виховання школярів у звичайній сільській школі: “Створювалося все це не заради примхи або чисто зовнішнього ефекту – а від необхідності зайняти дітей взимку і влітку, в дощ і в спеку цікавою, корисною справою. Зайняти так, щоб у них вирости крила, засяяли очі від бажання здійснити мрію, а потім – подарувати її людям”.

Разом з дітьми та їх батьками Олександр Антонович перетворив звичайну сільську школу у школу-комплекс, яка забезпечувала розвиток учня не гірше, ніж у міських школах.

У Сахнівській школі з ініціативи О. А. Захаренка та завдяки зусиллям батьків і громадськості були побудовані навчально-спортивний комплекс, танцювальний зал, ігрові кімнати, басейни, створено музей села, започаткована шкільна багатотиражна газета.

Визнанням оригінальності педагогічних ідей О. А. Захаренка стало те, що після його смерті, у 2002 р., Сахнівській школі було надано офіційний статус “Авторська школа О. А. Захаренка”, а у 2007 р. Міністерство освіти і науки України заснувало медаль імені О. Захаренка. За час трудової діяльності Олександр Антонович неодноразово обирався депутатом різних рівнів – від сільської Ради до Верховної Ради СРСР (1986-1991).

Неодноразово відзначався державними нагородами: медалями “За трудову відзнаку”, “За доблесний труд”, медаллю А. С. Макаренка, орденом Леніна, знаком “Відмінник освіти СРСР”, орденом “Знак Пошани”, має почесне звання “Заслужений учитель УРСР” (1974), почесне звання “Народний учитель СРСР” (1983).

Розпочав молодий директор зі втілення своєї ідеї – створення навчально-спортивного комплексу із навчальними, ігровими, спальними кімнатами для учнів 1–4 класів, танцювальним залом, музичним салоном і двома басейнами: літнім і зимовим. Працювали всі: вчителі, діти й батьки – вся громада, і ця робота тривала 10 років (1973–1983). Потім взялися за спорудження культурно-музейного центру (обсерваторія, планетарій, демонстраційний і виставковий зали).

Згодом директора охопила ідея створення музею села з художньо-меморіальним ансамблем “Криниця совісті” в пам’ять односельців – жертв голодомору 1932–1933 рр. з іменами 1200 загиблих (1990), обладнання місцевої радіо- і телемережі та підготовка й проведення щоденних передач з життя школи й села, випуск шкільної багатотиражної газети “Дівочі гори”. Багаторічна дослідницько-пошукова робота і збір матеріалів до чотири томної “Енциклопедії шкільного роду” стали своєрідним літописом історії села, в тому числі життя школи за останні півстоліття.

Девізом Сахнівської школи є слова її директора: “Поспішаймо робити добро. Духовне добро. Воно стократ цінніше від матеріального”. На фасаді школи зображено п’ять основних гасел навчально-виховного процесу, а саме:

- Школа – колиска твоєї щасливої долі.
- Хай завжди буде мама.
- Без праці хліб не родить, не квітнуть троянди.
- Людина без захоплення – пуста людина.
- Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Система роботи Сахнівської школи спиралася на врахування психологічних, фізіологічних та культурних особливостей розвитку дітей та їх практичному запровадженні в навчально-виховній роботі школи. Через такий комплексний і системний підхід Олександр Антонович обґрунтував методологічні засади своєї “педагогіки конкретної мети”, яка ставиться перед шкільним колективом, спрямовує його діяльність і об’єднує зусилля всіх у її досягненні.

О. А. Захаренко був одним із зачинателів педагогіки співробітництва – на пряму в радянській педагогіці, що виник у 80-х роках ХХ ст. як протест проти традиційної системи освіти й виховання. Педагогіка співробітництва – це система форм, методів і прийомів у навчально-виховному процесі, які спираються на принципи гуманізму і творчого підходу до розвитку особистості – дитини. Саме такий підхід був характерний для педагогіки Олександра Антоновича. Як і інші педагоги-новатори, він висував і впроваджував практику ідеї творчої взаємодії вчителя і учня; навчання без примусу; ідею досягнення поставленої мети; індивідуального і колективного підходів до діяльності учнів; творчого самоврядування; особистісного підходу до виховання; співпраці вчителів з батьками.

Олександр Антонович Захаренко є одним із яскравих представників інноваційної освітньої практики. Його концепція авторської школи передбачає:

1. Спрямування навчально-виховного процесу на поглиблення знань учнів та отримання потрібної і цікавої інформації, яку мають доносити до учнів учителі.

2. Ретельно турбуватися про здоров'я дітей, про їх фізичну витривалість.

3. Не втрачати надбаня історії. Вивчати традиції народу, що прийшли до нас із давнини.

4. Виховувати у дітей патріотичні почуття і гордість за родину, однокласників, односельчан, село, Батьківщину.

5. Обов'язковим предметом школи має бути “Материнська школа” не лише для учнів, а й для тих жителів села, які збираються стати батьками.

6. Головна вимога школи – якісні і системні знання учнів, участь їх в олімпіадах, конкурсах від шкільного до державного рівня.

7. Випускники школи у своїх знаннях не повинні відрізнятись від учнів престижних закладів.

8. Авторська школа ставить своїм завданням навчити дітей бачити красу світу і берегти її.

Творчою спадщиною О. А. Захаренка є книжка “Слово до нащадків”, у якій автор пише про досвід сахнівських учителів – як створити таку школу, щоб діти зростали в ній мислячими, працьовитими, розумними, порядними, ділиться порадами з колегами та широко розкриває роль школи в житті людини. О. А. Захаренко закликає усіх любити життя, цінувати кожний момент та бути вільними: “Любіть життя, бо воно єдине і ніколи не повториться, навіть на тому світі. Насолоджуйтесь життям, живіть так, щоб ніхто вам не дорікнув, що ви просто животіли, залишайте після себе добрий слід. А ще прошу вас, діти мої, ніколи нікому не кланяйтесь, не ставайте на коліна перед ворогом і начальством... Хай доля посміхається вам і вашим сім'ям весняним сонечком завжди і всюди!”

Список використаної літератури

1. Жадько В. О. Черкащина: універсальна енциклопедія : докум.-публіцист., наук. фотоіл. іст. вид. / В. О. Жадько. – Київ : Експрес-Поліграф, 2010. – 1104 с.

2. Захаренко О. А. Енциклопедія шкільного роду (автобіографічні дані, спогади, роздуми) / О. А. Захаренко. – Сахнівка Корсунь-Шевченківського району, 2000. – Т. 1–2. – 364 с.

3. Захаренко О. А. Поспішаймо робити добро / О. А. Захаренко. – Черкаси, 1997. – 28 с.

4. Захаренко О. А. Слово до нащадків / О. А. Захаренко. – К. : СПД Богдано-ва А. М., 2006. – 216 с.
5. Олександр Антонович Захаренко [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті : http://pedagogika.at.ua/publ/pedagogichni_personaliji/oleksandr_antonovich_zakharenko/6-1-0-277 (дата звернення: 12.10.2016). – Назва з екрана.
6. Педагогічні ідеї О. А. Захаренка, реалізовані в Сахнівській школі [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті : <http://www.edudirect.net/sopids-609-1.html> (дата звернення 12.10.2016). – Назва з екрана.
7. Філімонова Т. В. Захаренко Олександр Антонович / Т. В. Філімонова // Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 315–316.

Ірина Науменко

СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ В ПЕДАГОГІЧНИХ СИСТЕМАХ А. С. МАКАРЕНКА ТА В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Антон Семенович Макаренко та Василь Олександрович Сухомлинський – видатні педагоги ХХ століття. Їх імена увійшли в історію не лише вітчизняної, а й світової педагогіки. Обидва вони були прихильниками гуманізму, тож не дивно, що й на сьогоднішній день, у період становлення демократичного суспільства, у їхній педагогічній діяльності можна знайти відповіді на найактуальніші питання сучасності. Багато науковців, досліджуючи праці видатних педагогів, вказують на схожість їх педагогічних концепцій. Це пов'язано, перш за все, з тим, що обидва акцентували свою увагу на вихованні у колективі. Але в той же час у їхніх педагогічних концепціях можна знайти ряд відмінностей.

Антон Семенович Макаренко як педагог прославився своїми ідеями щодо виховання педагогічних колективів. А. С. Макаренко був завідувачем двох взірцевих педагогічних закладів: колонії ім. М. Горького та комуни ім. Ф. Дзержинського. Працюючи в них, педагог остаточно удосконалив свою методику виховання в колективі. У чому ж вона полягала? Для А. С. Макаренка колектив – це мета і об'єкт виховання, спрямовані на всебічний розвиток кожної особистості, а для дітей – середовище їх життєдіяльності, необхідне для особистого формування, самовираження і самоствердження. Як бачимо, таке розуміння колективу нічого спільного немає з прагненням деяких західних та вітчизняних дослідників представити колектив як засіб духовного поневолення й дегуманізації особистості дитини. Колектив був серцевиною педагогічної системи А. С. Макаренка. Він говорив, що кожна конкретна особистість завжди безпосередньо залежить як від самого середовища, в якому вона перебуває, так і від відносин, що панують у ньому. Як вважав педагог, переходу прямого від цілого колективу до особи немає, а є тільки перехід посередній через первісний колектив, спеціально організований з педагогічною метою. Під “первісним колективом” слід розуміти такий колектив, в якому окремі його члени перебувають у постійному діловому, товариському, побутовому та ідеологічному єднанні. Антон Семенович наголошував, що більш ефективним виховання буде у колективі, який складається з дітей різного віку. *“Такий колектив, створений за типом різного віку, давав*